

iznimno je vrijedan prilog, u kojemu se autor na osamdesetak stranica potrudio popisati i razvrstati članke objavljene u toj tiskovini te tako omogućio detaljan i praktičan pregled. Autor izdvaja i nekoliko kronoloških, razvojnih faza: kritičko-programsku do 1910., zatim organizacijsko-strukturnu do otprilike 1920. te beletrističku koja traje od kraja Prvog svjetskog rata do 1945. Brojna književnička imena navedena u knjizi samo su smjerokaz i poticaj za daljnje proučavanje hrvatske katoličke književnosti. Među njima ima nekoliko imena koja se već nalaze u književnopovijesnim pregledima, no brojna su imena koja su nepravedno zanemarena.

Knjiga V. Lončarevića pruža cjelovit uvid u fenomen hrvatske katoličke književnosti dokazujući njezin kontinuitet i razvoj sve od prve naše pjesničke zbirke, *Pariškoga kodeksa*, preko književnika stare hrvatske književnosti, sve do Mažuranića, Preradovića i Šenoa. Promičući istinu, dobrotu i ljepotu, katolička se književnost zauzimala za etičku estetiku, što je dovelo i do idejne borbe s modernizmom, ponajviše o pitanju uloge književnosti i umjetnosti u javnom životu. Kroz cijelu je Lončarevićevu knjigu razvidno bitno obilježje katoličke književnosti, a riječ je o neovisnosti o stilsko-formalnim modelima. Katolička je književnost ponajviše dala na području lirike, pripovjedne proze i kritike, a karakteristična je bila obnova hagiografije i kršćanske drame, promicane pod nazivom »pučka pozornica« i »diletantska pozornica«. Osim toga, afirmirani su ratna kronika i memoari, povijesni roman, legenda i putopis, a u književnom stvaranju s posebnom se pozornošću pratila strana književna produkcija. Pitanje svjetonazora i tendencije stalno se provlačilo književničkim raspravama, no katolička je književnost uspjela upozoriti na važnost formalno-stilskih odlika djela.

U kontekstu dosadašnjeg proučavanja hrvatske katoličke književnosti, knji-

ga Vladimira Lončarevića cjelovit je i nužan pregled koji znanstveno utemeljuje istraživanje do sada nepravedno zanemarenu književnu formaciju, ali i definira široko područje za daljnje proučavanje. Znanstvenim metodama dokazujući tezu o koherentnosti književne formacije hrvatske katoličke književnosti, Lončarević ističe da je ona naravni i nastavni članak u korpusu cjelokupne hrvatske književnosti, naglašavajući da je ne odvaja — ali je određuje — kršćansko, katoličko nadahnuće.

Lucija Ljubić

Stipe Jurič, *1260 dana u skloništu: Kušnja i spas Crkve u knjizi Otkrivenja*, Crkva na kamenu, Mostar 2005, 15, 5x23 cm, 430 stranica.

Pisac knjige *1260 dana u skloništu: Kušnja i spas Crkve u knjizi Otkrivenja* (dalje: *1260 dana u skloništu*), hrvatski dominikanac Stipe Jurič, profesor je biblijskih znanosti na Papinskom sveučilištu sv. Tome Akvinskog (Angelicum) u Rimu. Specijalnost mu je novo-zavjetna knjiga Otkrivenje (Apokalipsa). Iako Juričeva spisateljska aktivnost obuhvaća razne svetopisamske teme, njegovo je znanstveno pisanje ipak u najvećoj mjeri usredotočeno na posljednju knjigu Novoga zavjeta. Uz to, S. Jurič je vrsni poznavatelj intertestamentarne književnosti, posebno apokaliptike.

Ova knjiga S. Juriča, znanstvenika neupitne kompetencije za Otkrivenje, dobiva na važnosti i zbog činjenice da na hrvatskome jeziku nema dovoljno popratne biblijske literature. To vrijedi i za Otkrivenje i pored toga što za taj novo-zavjetni tekst nije nedostajalo interesa među hrvatskim bibličarima. Primjerice, u tridesetim godinama prošloga stoljeća studijama na razne otkrivenjeske teme javljao se 1 N. Žuvić u Bogoslovskoj smotri. U istom časopisu, kasnije, posebno u šezdesetim godinama, s naglaskom

na kerigmatskom tumačenju, pisao je M. 3 Lah. Od suvremenih hrvatskih bibličara, uz S. Juriča, javljali su se s otkrivenjskom tematikom B. Duda, C. Tomić, N. Hohnjec, pokojni Z. I. Herman i drugi.

Knjiga od preko četiristo stranica, uz to većega formata, spada u one opsežnije knjige za koje čitatelju treba dobar vodič da bi mogao slijediti nit pišćeve misli, da se ne »izgubi« u tome izobilju. Najbolji vodič za knjigu, bez dodatne knjižice — vodiča, jest struktura knjige. Naime ona je na sreću tako logično strukturirana da čitatelj mora osjećati zahvalnost prema piscu. Osim toga pristupačni stil knjige stvara ugodan osjećaj u čitatelju koji je teološki obrazovan, te je istodobno čini čitljivom i za šire čitateljstvo. Samo na prvi pogled recipijent bi se mogao iznenaditi što ona nema nekoga posebnog predgovora ili uvoda, pa ni zaključka u izričito naslovljenom obliku. Sve bi to, istina, dobro došlo ovome djelu, no i bez toga čitatelj će se brzo uvjeriti da knjizi, ni u sadržajnom ni u strukturnome smislu, ništa ne nedostaje. Već prvom rečenicom autor uvodi svoga čitatelja izravno na samo »poprište« zbivanja, a završne stranice toliko su i izričajno i misaono jedre da on dobiva potrebu ponovo se na njih vraćati.

Knjiga *1260 dana u skloništu* istkana je od tri dijela i osam poglavlja u kontinuitetu.

Prvi dio knjige je naslovljen *Misterij Crkve u Knjizi misterijâ*. Sastoji se od sljedeća tri poglavlja: *Crkva u središtu knjige Otkrivenja* (1. poglavlje); *Ekleziologija prodahnuta eshatologijom* (2. poglavlje); *Otkrivenje: anticipacija proslave Crkve* (3. poglavlje).

Već će čitatelj ove recenzije zapaziti da svaki, upravo navedeni naslov (i dijela knjige i poglavlja knjige) sadrži riječ Crkva. Crkva je »u središtu zanimanja i razmišljanja« (str. 15) kako knjige Otkrivenja, tako i ove knjige o Otkrivenju. Misterij otkrivenjske Crkve autor pokazuje u dva aspekta. Prvo, ona je »povijesna činjenica«, »*ecclesia militans* na zemlji«

(str. 17) i drugo, Crkva je istodobno »nevidljiva transcendentna stvarnost« (str. 18), otajstvena i nedodirljiva realnost na nebu (usp. str. 15).

Crkva se u povijesti pokazuje kao »bogoštovna i svećenička zajednica« (str. 147), »*Christus praesens* u sadašnjem vremenu« (92). Njene pak kronološke odrednice Kristovo su »uskrsnuće i paruzija« (str. 136).

Drugi dio knjige *1260 dana u skloništu* je naslovljen *Religiozna situacija u grčko-rimskom svijetu i Maloj Aziji potkraj novozavjetnog doba*. Sastoji se od sljedeća tri poglavlja: *Sinkretizam i misterijske religije* (4. poglavlje); *Židovski svijet novozavjetnog doba* (5. poglavlje); *Kršćanstvo u rimskoj pokrajini Aziji* (6. poglavlje).

Prognani pisac na Patmosu ne piše svoj »proročko-pastoralni odgovor« (str. 420) nekakvoj imaginarnoj fiktivnoj kršćanskoj zajednici koja bi prolazila kroz zamišljene fiktivne nevolje. S. Jurič je iznijansirano opisao veoma složen vrtlog koji je bio neprijateljski i uništavajući za mladu maloazijsku kršćansku zajednicu.

Mislim da se neću prevariti ako pretpostavim da će predavači Novoga zavjeta svojim studentima propisivati ovaj dio knjige kao obavezu literaturu o situaciji toga dijela novozavjetnoga vremena, i to ne samo u povezanosti s Otkrivenjem. Kao potkrjepu za ovu tvrdnju navodim sažet i didaktično jasan prikaz pojave gnosticizma (str. 269–272), misaonog sustava koji je pretendirao da može dati »ispravno razumijevanje svijeta i sebe« (272), a sijao je zapravo destruktivni pesimizam.

Treći dio knjige *1260 dana u skloništu* je naslovljen *Crkva usred neprijateljskoga svijeta*. Sastoji se od sljedeća dva poglavlja: *Između Krista i Sotone* (7. poglavlje); *Nebesko-zemaljski rat* (8. poglavlje).

U ovome trećem dijelu čitatelj je uveden u punu oštrinu otkrivenjske dramatike. Nakon što pročita ta dva poglavlja (7 i 8), imat će više razloga za zadovo-

ljstvo. Dignut će mu se »zastor« s teksta završne biblijske knjige. U novom svjetlu počēt će razumijevati buru povijesnih događanja, Crkvu u povijesti, svrhovitost povijesti. »Razdoblje nevolja« je naime »ograničeno i kontrolirano od Boga« (402). Bijes Zloga, makar on bio »Zmaj velik, ognjen, sa sedam glava« (12, 3) uz kojeg su zvijeri »iz mora« i »iz zemlje« (13), jest bijes pobijedenoga (usp. str. 421). »Baš zato što znade da ima samo još malo vremena, on je bijesan i razularan.« (Str. 403)

Premda je knjiga *1260 dana u skloništu* objavljena samo oko godinu dana prije datuma 06. 06. '06, njen se autor nije udvarao površnim znatiželjnicima (niti je gubio vrijeme kontestiranjem praznovjernika ili krivovjernika) koji se okupljaju oko triju šestica (666). Mogao je o tome ispisati stranice i stranice, no S. Jurič je znao sačuvati dignitet svoga djela. Značenju »broja Zvijeri« (13, 18) dao je onoliko prostora koliko je u takvom kontekstu trebalo, a to je manje od pola stranice.

Više od spekuliranja trostrukom šesticom piscu knjige je stalo pripremiti svoga čitatelja da kroz otkrivenjske stranice razumije svoju aktualnu povijesnu situaciju. Što se čitatelj više približava kraju knjige, tim češće susreće hermeneutički »danas« na tim stranicama. I danas je aktualan proročki glas vidioca s Patmosa. I ovo vrijeme, kao i cijela povijest, jest razdoblje pred eshaton (usp. str. 423). Povijest je zahvaćena eshatologijom, takoreći »podređena« njoj (str. 423). Čitatelj Otkrivenja, zajedno s cijelom Crkvom koju čini optimistički narod (usp. str. 420), otkriva iz završne biblijske knjige cilj prema kojemu teče povijest. Ta završnica povijesti glasi: jedino Krist otvara »knjigu i sedam pečata njezinih« (5, 5). Bogu pripada vlast nad vremenom i poviješću, nad cijelim univerzumom; on je Svevladar, Pantokrator (usp. 21, 22 + 8x).

U ukazivanju na aktualnost otkrivenjskoga teksta S. Jurič je povremeno prilično izravan. Hrvatskim čitateljima

pak, kojima je ustvari namijenjena knjiga *1260 dana u skloništu*, sâm naslov ukazuje na aktualnost djela. Knjiga je, istina, dobila naslov prema Otk 12, 6 (usp. 11, 3), no skloništa su u hrvatskim krajevima bliska prošlost i duboko su urezana u naša sjećanja.

Svojim svetopisamskim, otkrivenjskim iščitavanjima hrvatskih ratnih nadaća S. Jurič se javljao u samom tijeku tih nevolja. Mislim pri tome posebno na njegov članak »Surovo razaranje hrvatskih zemalja u svjetlu eshatološkog procesa uništenja zemlje« (Obnovljeni život, 1993)

Izdavač knjige *1260 dana u skloništu* jest »Biblioteka Crkve na kamenu«, a ovo joj je čak devedeset i osma knjiga u nizu. Čestitka Biblioteci na marljivosti i uspješnosti!

Za knjigu izdavač je izabrao meki kartonski omot s ilustracijom (u boji) koja bi trebala predstavljati središnje mjesto Božje riječi u Crkvi, sugerirajući ujedno središnjost bogoštovlja u zajednici kojoj piše pisac s Patmosa. Papir je kvalitetan, slova veoma jasna i ugodna za oko. Ali... Šteta što mora ovdje biti taj »ali«: Zašto ova knjiga nema kazala, barem predmetno i kazalo imenâ? Od ovakvog propusta ne može izdavača ispričati ni detaljan sadržaj na početku knjige. Još prije nego bude otisnuta ova recenzija, volio bih dobiti vijest kako izdavač već priprema novo izdanje djela, ali sada s kazalima, i to ne samo s predmetnim i imenskim, nego i drugim: s kazalom navoda (biblijskih, intertestamentarnih itd.). Knjiga ove kvalitete to zaslužuje.

Za zaključak recenzije želim istaknuti da je knjigom *1260 dana u skloništu* S. Jurič podario hrvatskom čitateljstvu izvrsnu otkrivenjsku ekleziologiju. Ona nam otkriva kako i iz najmrkljije tmine vidjeti »svjetlost veliku« (Iz 9, 1). Crkva svojim bogoštovljem u kojem odjekuje usklik »Dodi, Gospodine Isuse!« (22, 20), kako u otkrivenjsko vrijeme, tako i u ovo naše, u tadašnjim i sadašnjim apokaliptičnostima, s optimizmom nazire cilj povijesti, anticipira radost povijesne završnice, novo nebo i novu zemlju (21,

1), »novi Jeruzalem« koji će sići »od Boga, opremljen kao zaručnica« (21, 2).

Pero Vidović

Fernando Trias de Bes Mingot & Alex Rovira Celma, *Dobra sreća: Ključ za uspjeh* (naslov izvornika: *La Buena suerte, Claves de la prosperidad*, sa španjolskog preveo Mario Bastalić), 19Biblioteka Sklad, Teovizija, Zagreb 2006, 123 stranice.

1.

Neobična knjiga, s naslovom *Dobra sreća: Ključ za uspjeh*, pojavila se u izdanju zagrebačke Teovizije. To je djelo ujedno prva knjiga u Teovizijinoj 19Biblioteci 19Skklad19. Vanjski izgled i oprema knjige odaju dojam da je riječ o knjizi za djecu, dok naslov sugerira da bi to djelo moglo biti neka vrsta »vodiča za uspjeh i sreću«. Budući da danas, kao i uvijek, ima mnogo raznovrsnih »prodavača sreće«, onih koji brzo zarađuju na ljudskoj lakovjernosti, logično je da ovoj knjizi kao čitatelj pristupam s oprezom. Čitat ću je zato prvo s metodološkog i antropološkog gledišta, a onda ću se kratko osvrnuti na nju s ekološkog, etičkog, biblijskog i teološkog vidika.

Pisci knjige *Dobra sreća: Ključ za uspjeh* su fakultetski profesori, ekonomisti, dvojica španjolskih stručnjaka za marketing Alex Rovira Celma & Fernando Trias de Bes Mingot. Ta dvojica profesora imaju međutim zahvaliti upravo ovoj svojoj knjižici od 123 stranice da su postali veoma poznati u njihovoj domovini Španjolskoj, potom u cijelom svijetu, a sad bi im se to moglo dogoditi i u Hrvatskoj.

Isti profesori objavili su članak na jednoj internetskoj stranici s istovjetnom tematikom koju obrađuju u knjizi o kojoj je riječ. Proforskom stručnom terminologijom i jasnim didaktičkim stilom izložili su u svom članku »parametre sreće«, uspjeha u poduzetništvu i dru-

gim područjima života. Za to je potrebno, pišu oni, slijediti pet pravila, a to su: odgovornost, učenje iz vlastitih pogrešaka, ustrajnost, povjerenje i suradnja. Skeptični su prema iznenadnoj sreći na sreću, »lutrijskoj sreći«, a uvjereni su zagovarateljima čovjekova vlastita stvaranja uvjeta za uspjeh. Osoba koja se djelatno odluči za tu »mudrost postaje stvarno sretna«.

Iako je ta internetska stranica relativno dobro posjećena, nije se još dogodilo da se zablokira zbog prebrojnih posjeta. Njihova knjiga, naprotiv, doživjela je u brojnim zemljama milijunske naklade. Prema nekim pokazateljima u Japanu se svaki dan u prosjeku proda oko deset tisuća primjeraka. Zbog takvogog globalnog zanimanja za to djelo, ali i zbog drugih razloga, mnogi uspoređuju taj tekst s »Malim princem« A. de Saint-Exupéry-a.

2.

Pridimo stoga bliže samoj knjizi. Sastavljena je od pet dijelova: Susret (1. dio), Legenda o Čarobnoj djetelini (2. dio), Ponovni susret (3. dio), Neki ljudi koji se slažu s nama (4. dio), Pravila Dobre sreće (5. dio).

Prva tri dijela knjige su čvrsto međusobno povezani. Između kratkog opisa dvaju susreta smješten je središnji dio djela koji zauzima čak sedamdeset i šest stranica knjige. Književna vrsta ovoga najopsežnijeg dijela knjige jest bajka. Dva susreta čine zapravo jedan, s dva lica. Dvojica prijatelja, Viktor i David, koji se susreću nakon pedeset godina, predstavljaju dva stava prema sreći. Viktor je znao stvoriti uvjete dobre sreće, David je bio u zabludi da sreća, onako nenadano, nepripravljeno, slučajno, neke posjeti, druge ne.

Četvrti i peti dio su zapravo dodatak knjizi. U četvrtom su citati o sreći poznatih ličnosti, koje naši autori smatraju svojim istomišljenicima glede dobre sreće. U petom dijelu su pravila Dobre sreće, sada skupljena zajedno. Čitatelj ih je